



Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (sedmo vijeće)

29. travnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Učinci utvrđenja nepoštenosti ugovorne odredbe – Ugovor o hipotekarnom kreditu u stranoj valuti – Utvrđivanje tečaja valuta – Ugovor o obnovi – Odvrćajući učinak – Obveze nacionalnog suda – Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1.”

U predmetu C-19/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (Okružni sud u Gdanjsku, XV. građansko vijeće, Poljska), odlukom od 30. prosinca 2019., koju je Sud zaprimio 16. siječnja 2020., u postupku

I. W.,

R. W.

protiv

Bank BPH S. A.,

uz sudjelovanje:

Rzecznik Praw Obywatelskich,

SUD (sedmo vijeće),

u sastavu: A. Kumin, predsjednik vijeća, P. G. Xuereb i I. Ziemele (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobe I. W. i R. W., B. Garlacz, *radca prawny*,
- za Bank BPH S. A., A. Sienkiewicz, B. Krużewski i A. Prokop, *adwokaci*, i P. Bogdanowicz, *radca prawny*,
- za Rzecznik Praw Obywatelskich, M. Taborowski,

* Jezik postupka: poljski

- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
 - za španjolsku vladu, S. Centeno Huerta i L. Aguilera Ruiz, u svojstvu agenata,
 - za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes, T. Paixão, M. Queiroz Ribeiro, A. Rodrigues i P. Barros da Costa, u svojstvu agenata,
 - za Europsku komisiju, N. Ruiz García i M. Siekierzyńska, u svojstvu agenata,
- odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.), osobito njezinih članaka 6. i 7.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osoba I. W. i R. W. te Banka BPH S. A. u vezi s posljedicama nepoštene naravi određenih odredaba ugovora o hipotekarnom kreditu sklopljenog između tih stranaka.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U skladu s člankom 2. točkom (a) Direktive 93/13, pojam „nepoštene odredbe” znači „ugovorne odredbe u smislu definicije u članku 3.”.

- 4 Članak 3. stavak 1. Direktive 93/13 određuje:

„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.”

- 5 U skladu s člankom 4. Direktive 93/13:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

- 6 Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 predviđa:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

7 U članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 navodi se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Poljsko pravo

8 Članak 58. Kodeksa cywilnog (Građanski zakonik) glasi kako slijedi:

„1. Pravni akt protivan zakonu ili kojim se želi zaobići zakon je ništav, osim ako mjerodavna odredba ne propisuje drukčije, osobito ako njome nije predviđeno da se nevaljane odredbe pravnog akta zamjenjuju relevantnim odredbama zakona.

2. Pravni akt protivan načelima društvenog suživota je ništav.

3. Ako je samo dio pravnog akta ništav, ostali dijelovi akta ostaju na snazi, osim ako iz okolnosti ne proizlazi da akt ne bi bio zaključen bez odredaba koje su ništave.”

9 Prema odredbama članka 120. stavka 1. zakonika:

„Rok zastare počinje teći na dan kada je dospjelo potraživanje. Ako dospijeće potraživanja ovisi o tome da nositelj prava donese poseban akt, rok počinje teći od datuma na koji bi potraživanje postalo dospjelo da je nositelj prava donio akt što je prije moguće.”

10 Članak 353¹. tog zakonika propisuje:

„Ugovorne stranke mogu slobodno urediti pravni odnos pod uvjetom da se sadržaj ili svrha ugovora ne protive bitnim obilježjima (prirodi) tog odnosa, zakonu ili načelima društvenog suživota.”

11 Članak 358. tog zakonika propisuje:

„1. Ako je predmet obveze novčani iznos izražen u stranoj valuti, dužnik može tražbinu ispuniti u poljskoj valuti, osim ako zakon, sudska odluka na kojoj se temelji obveza ili pravni akt predviđa ispunjenje tražbine u stranoj valuti.

2. Vrijednost strane valute izračunava se prema prosječnom tečaju koji je utvrdila Poljska narodna banka na dan dospijeća potraživanja, osim ako nije drukčije određeno zakonom, sudskom odlukom ili pravnim aktom.

3. U slučaju dužnikova kašnjenja vjerovnik može zahtijevati ispunjenje tražbine u poljskoj valuti po srednjem tečaju Poljske narodne banke na dan na koji je plaćanje izvršeno.”

12 Članak 385¹. Građanskog zakonika propisuje:

„1. Odredbe potrošačkog ugovora koje nisu pojedinačno ugovorene nisu obvezujuće za potrošača ako mu daju prava i obveze na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo narušava njegove interese (nedopuštene ugovorne odredbe). Ova se odredba ne odnosi na ugovorne odredbe kojima se uređuju glavna davanja stranaka, među kojima su cijena ili naknada, ako su sastavljene na nedvosmislen način.

2. Kada primjenom stavka 1. pojedina odredba ugovora ne obvezuje potrošača, ostale ugovorne odredbe i dalje obvezuju stranke.

3. Odredbe ugovora sklopljenog s potrošačem koje nisu bile predmet pojedinačnih pregovora jesu ugovorne odredbe na čiji sadržaj potrošač nije mogao imati konkretan utjecaj. Osobito je riječ o ugovornim odredbama preuzetima iz obrasca ugovora koji je suugovarač predložio potrošaču.

[...]”

13 Članak 385². tog zakonika glasi kako slijedi:

„Sukladnost ugovornih odredaba s dobrim običajima ocjenjuje se s obzirom na situaciju u trenutku sklapanja ugovora, vodeći računa o njegovu sadržaju, okolnostima njegova sklapanja i drugim ugovorima povezanim s ugovorom u kojem se nalaze odredbe koje su predmet ocjene.”

14 Ustawa o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Zakon o izmjeni Zakona o bankarstvu) od 29. srpnja 2011. (Dz. U. br. 165 iz 2011., pozicija 984, u daljnjem tekstu: Zakon od 29. srpnja 2011.) stupio je na snagu 26. kolovoza 2011.

15 U skladu s člankom 1. stavkom 1. Zakona od 29. srpnja 2011.:

„Napravljene su sljedeće izmjene u [ustawi – Prawo bankowe (Zakon o bankovnom pravu) od 29. kolovoza 1997. (Dz. U. br. 72 iz 2002., pozicija 665), kako je izmijenjena]:

1) u članku 69.:

(a) u stavku 2. umeće se točka 4.a nakon točke 4.:

„4. a) u slučaju ugovora o kreditu koji je izražen ili indeksiran u valuti različitoj od poljske valute detaljna pravila kojima se utvrđuju načini i datumi utvrđivanja tečaja strane valute na temelju kojeg se osobito računaju iznos kredita, njegovi obroci i mjesečne rate (glavnica i kamate) kao i pravila o konverziji stavljanja na raspolaganje ili otplate kredita [pojašnjavaju se];”;

b) novi stavak 3., koji glasi kako slijedi, dodaje se nakon stavka 2.:

„3. U slučaju ugovora o kreditu koji je izražen ili indeksiran u valuti različitoj od poljske valute korisnik kredita može otplaćivati mjesečne obroke (glavnicu i kamate) i izvršiti prijevremenu otplatu cjelokupnog iznosa ili dijela iznosa kredita izravno u toj valuti. U tom slučaju ugovor o kreditu također utvrđuje pravila o otvaranju i vođenju računa za prikupljanje sredstava za povrat kredita i pravila o povratu sredstava s tog računa.”

16 Članak 4. navedenog zakona određuje:

„U slučaju kredita ili novčanih zajmova koje je zajmoprimac ugovorio prije dana stupanja na snagu ovog zakona, članak 69. stavak 2. točka 4.a i članak 75.b Zakona iz članka 1. primjenjuju se na kredite ili novčane zajmove koji nisu bili u cijelosti vraćeni, do iznosa dijela kredita ili zajma koji još treba otplatiti. U tom pogledu banka na temelju toga besplatno mijenja ugovor o kreditu ili ugovor o zajmu.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

17 Tijekom 2008. osobe I. W. i R. W. u svojstvu potrošača sklopile su ugovor o hipotekarnom kreditu s pravnim prednikom Banka BPH, pri čemu je trajanje tog kredita bilo 360 mjeseci (30 godina). Ugovor je glasio na zlate (PNL), ali je bio indeksiran u stranoj valuti, odnosno švicarskim francima (CHF).

- 18 Iz objašnjenja koja je pružio sud koji je uputio zahtjev proizlazi da su ti korisnici kredita bili obaviješteni o činjenici da se tečaj švicarskog franka može povećati, što bi utjecalo na iznos mjesečnih obroka otplate navedenog kredita. U skladu sa zahtjevom banke u tom smislu, navedeni korisnici kredita podnijeli su izjavu prema kojoj su odabrali indeksiranje svojeg kredita na tečaj švicarskog franka, čak i nakon što su prethodno obaviješteni o riziku ugovaranja kredita u stranoj valuti.
- 19 Na temelju odredaba tog ugovora kredit se vraćao u zlotima, pri čemu su se iznos kredita i mjesečne rate izračunavali na temelju prodajnog tečaja valute CHF, uvećanog za prodajnu maržu valute od strane banke. Metoda utvrđivanja bankovne marže nije bila pojašnjena u navedenom ugovoru.
- 20 Članak 1. stavak 1. ugovora o kreditu propisuje:

„Banka korisniku kredita odobrava kredit u iznosu od [...] PLN, indeksiran na tečaj [švicarskog franka] [...], a korisnik kredita obvezuje se koristiti kredit u skladu s odredbama ugovora, vratiti iznos iskorištenog kredita s kamatama u rokovima navedenima u ugovoru i platiti banci proviziju, naknade i druga davanja navedena u ugovoru. [...]

Na dan isplate iznos kredita izražen je u valuti u kojoj je kredit indeksiran na temelju kupovnog tečaja valute u kojoj je kredit indeksiran, navedenog na tečajnoj listi za kupovne/prodajne tečajeve za hipotekarne kredite koje odobrava banka, detaljno opisanoj u članku 17.; zatim se iznos valute dnevno preračunava u zlate na temelju prodajnog tečaja valute u kojoj je kredit indeksiran, navedenog na tečajnoj listi za kupovne/prodajne tečajeve za hipotekarne kredite koje odobrava banka, detaljno opisanoj u članku 17.”

- 21 Članak 7. stavak 2. tog ugovora predviđa:

„Isplata iznosa navedenog u zahtjevu za isplatu kredita izvršit će se prijenosom na bankovni račun u poljskoj banci naveden u tom zahtjevu. Dan izvršenja prijenosa smatra se danom isplate iskorištenog kredita. Svaki iznos isplaćen u zlotima preračunava se u valutu u kojoj je kredit indeksiran na temelju kupovnog/prodajnog tečaja za hipotekarne kredite koje odobrava banka, koji je na snazi na dan kada banka izvrši isplatu.”

- 22 Članak 10. stavak 6. navedenog ugovora glasi:

„Obračun svake uplate korisnika kredita izvršavat će se na temelju prodajnog tečaja valute u kojoj je kredit indeksiran, navedenog na tečajnoj listi za kupovne/prodajne tečajeve za hipotekarne kredite koje odobrava banka, koji je na snazi na dan kada je banka [primila] sredstva. [...]

- 23 Članak 17. ugovora o kreditu propisuje:

„1. Za obračunavanje transakcija uplata i isplata kreditâ odgovarajuće se primjenjuju kupovni/prodajni tečajevi za hipotekarne kredite koje je odobrila banka za valute iz ponude banke koji su na snazi na dan izvršenja transakcije.

2. Kupovni tečajevi utvrđuju se kao srednji tečajevi [zlota] za određenu valutu, objavljeni na tečajnoj listi za srednji tečaj Poljske narodne banke umanjen za kupovnu maržu.

3. Prodajni tečajevi utvrđuju se kao srednji tečajevi [zlota] za određenu valutu, objavljeni na tečajnoj listi za srednji tečaj Poljske narodne banke uvećan za prodajnu maržu.

4. Za izračun kupovnih/prodajnih tečajeva za hipotekarne kredite koje odobrava banka primjenjuje se tečaj [zlota] za određenu valutu objavljen na tečajnoj listi za srednji tečaj Poljske narodne banke na određeni radni dan usklađen za kupovnu/prodajnu bankovnu maržu.

5. Kupovne ili prodajne stope koje se primjenjuju na određeni radni dan za hipotekarne kredite koje je banka odobrila u valutama uključenima u ponudu utvrđuje banka nakon 15 sati prethodnog radnog dana te se one izlažu u sjedištu banke i objavljuju na njezinoj internetskoj stranici [...].”

- 24 Stranke su 7. ožujka 2011. sklopile dodatak ugovoru o kreditu (u daljnjem tekstu: dodatak) koji je sadržavao, s jedne strane, odredbe kojima se utvrđuju načini određivanja marže Banka BPH. S druge strane, tim dodatkom predviđeno je da korisnici kredita od tada mogu vraćati svoj kredit u odabranoj valuti indeksacije, odnosno švicarskim francima, koju mogu nabaviti i na slobodnom tržištu.
- 25 Suočene s povećanjem tečaja švicarskog franka, osobe I. W. i R. W. pozvale su se na nepoštenost indeksacije kredita u švicarskim francima pred sudom koji je uputio zahtjev, zahtijevajući poništenje ugovora i povrat svih iznosa isplaćenih na ime plaćanja kamata i troškova povezanih s navedenim ugovorom.
- 26 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se odredbe koje se odnose na indeksaciju odobrenog kredita kao i na način utvrđivanja tečaja valute u kojoj se kredit može vratiti odnose na glavni predmet ugovora. Budući da smatra da su te odredbe sastavljene na razumljiv i jasan način i da su dužnici razumjeli njihov doseg i posljedice, što su oni u pisanom obliku potvrdili Banku BPH, ne može se pozivati na nepoštenost tih odredaba.
- 27 Nasuprot tomu, taj isti sud te odredbe smatra nepoštenima jer omogućavaju Banku BPH da naplaćuje maržu na transakcije kupnje i prodaje strane valute. Budući da metoda utvrđivanja te marže nije pojašnjena u prvotnom ugovoru o kreditu, sud koji je uputio zahtjev iz toga je zaključio da navedena marža stvara znatnu neravnotežu na štetu potrošača.
- 28 Iako je prema njegovu mišljenju nepoštenost ugovornih odredaba o marži Banka BPH za kupnju/prodaju strane valute nestala sklapanjem dodatka između stranaka kojim se utvrđuju načini utvrđivanja takve bankovne marže, sud koji je uputio zahtjev pita se, kao prvo, u kojoj mjeri prvotna nepoštenost tih odredaba može imati učinak na valjanost odredbe o indeksaciji odnosno cijelog ugovora o kreditu.
- 29 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev želi znati je li moguće izuzeti iz primjene samo ugovorne odredbe o bankovnoj marži održavajući valjanost odredbe o indeksaciji kao i valjanost ugovora, iako bi sudska intervencija u tom pogledu imala za učinak promjenu smisla te odredbe.
- 30 Kao treće, taj sud ističe da su Zakonom od 29. srpnja 2011. u međuvremenu utvrđena pravila za određivanje načina konverzije strane valute za kredite izražene u stranim valutama. Iz toga zaključuje da cilj odvratanja od korištenja nepoštenih odredaba više ne opravdava zabranu izmjene ili zamjene nepoštenih odredbe nacionalnog suda koji utvrdi da takve odredbe postoje u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, osobito kada takvo utvrđenje može dovesti do nevaljanosti cijelog ugovora.
- 31 Kao četvrto, sud koji je uputio zahtjev pita se je li pravo na povrat koje je za potrošača nastalo nakon proglašenja odredbe nepoštenom sadržano u odluci nacionalnog suda kojom se utvrđuje ta nepoštenost ili je za njegovo priznavanje potreban izričit zahtjev potrošača u okviru posebnog postupka koji može biti podvrgnut zastarnim rokovima.
- 32 Kao peto i posljednje, sud koji je uputio zahtjev dvoji u pogledu opsega obveze informiranja koju može imati u odnosu na potrošača s obzirom na to da bi potonji morao biti u mogućnosti odlučiti želi li se odreći isticanja nepoštenosti odredbe ugovora kojeg je stranka.

33 U tim je okolnostima Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (Okružni sud u Gdanjsku, XV. građansko vijeće, Poljska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li članak 3. stavke 1. i 2. u vezi s člankom 4. stavkom 1., člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 [...] tumačiti na način da je nacionalni sud dužan utvrditi nepoštenost (u smislu članka 3. stavka 1. [te] Direktive) ugovorne odredbe u potrošačkom ugovoru i u slučaju kada su na dan donošenja odluke stranke izmijenile sadržaj ugovora u obliku dodatka ugovoru na način da ta odredba nije nepoštena, a utvrđenje nepoštenosti odredbe u njezinoj prvotnoj verziji može dovesti do nevaljanosti (poništenja) cijelog ugovora?
2. Treba li članak 6. stavak 1. u vezi s člankom 3. [stavkom 1. i stavkom 2.] drugom rečenicom i člankom 2. Direktive 93/13 tumačiti na način da se nacionalnom sudu omogućuje utvrđenje nepoštenosti samo određenih elemenata ugovorne odredbe koja se odnosi na tečaj valute u kojoj je indeksiran kredit odobren potrošaču koji određuje banka (kao što je to slučaj u glavnom postupku) odnosno uklanjanje odredbe o bankovnoj marži koja je jednostrano i nejasno određena kao sastavni dio tečaja, a ostavljanje jednoznačne odredbe o srednjem tečaju središnje banke (Poljska narodna banka), koje ne zahtijeva da se uklonjeni sadržaj zamijeni bilo kojom zakonskom odredbom, dovest će do ponovne uspostave stvarne ravnoteže između potrošača i poduzetnika iako će izmijeniti bit odredbe o potrošačevu izvršenju činidbe u njegovu korist?
3. Treba li članak 6. stavak 1. u vezi s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da se utvrđenje nepoštenosti samo određenih elemenata ugovorne odredbe kako je navedeno u drugom pitanju, čak i ako nacionalni zakonodavac uvede mjere za sprečavanje stalne primjene nepoštenih ugovornih odredaba, poput onih koje se ispituju u glavnom postupku, uvođenjem odredaba kojima se bankama nalaže obveza da detaljno utvrde načine i rokove za određivanje tečaja valuta na temelju kojeg se izračunava iznos kredita, obroka koji se sastoje od glavnice i kamata i načela konverzije u valutu isplate ili otplate kredita, protivu javnom interesu?
4. Treba li neprimjenjivost ugovora iz članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 koja je posljedica uklanjanja nepoštenih ugovornih odredaba iz članka 2. točke (a) u vezi s člankom 3. [navedene] Direktive tumačiti na način da je to sankcija koja može biti rezultat konstitutivne odluke koju je donio sud na izričit zahtjev potrošača s posljedicama od trenutka sklapanja ugovora, odnosno *ex tunc*, a potrošačevi i poduzetnikovi restitucijski zahtjevi dopijevaju s pravomoćnošću presude?
5. Treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima od 30. ožujka 2010. (SL 2010., C 83., str. 389.) tumačiti na način da se njime nacionalnom sudu nalaže obveza da obavijesti potrošača koji je podnio zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora u pogledu uklanjanja nepoštenih odredaba o pravnim posljedicama takve odluke, uključujući moguće restitucijske zahtjeve poduzetnika (banke), čak i onima koje nisu prijavljene u predmetnom postupku i onima čija osnovanost nije jednoznačno utvrđena, čak i ako potrošača zastupa ovlaštenu zastupnik?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

34 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da je nacionalni sud dužan utvrditi nepoštenost odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača iako je nedostatak te odredbe uklonjen nakon sklapanja dodatka tom ugovoru između tih stranaka, a utvrđenje nepoštenosti odredbe u njezinoj izvornoj verziji može dovesti do ništavosti ugovora.

Dopuštenost

- 35 Osobe I. W. i R. W. tvrde da je to pitanje nedopušteno jer iznošenje činjenica u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje ne odgovara stvarnim činjenicama u glavnom postupku. Konkretno, osporavaju činjenicu da je dodatkom omogućeno ispravljanje nepoštenosti prvotne odredbe o indeksaciji s obzirom na to da je mehanizam indeksacije u cijelosti nepošten. Međutim, sud koji je uputio zahtjev pogrešno smatra da je nepošten samo element koji se odnosi na maržu Banka BPH povezanu s tečajnim transakcijama.
- 36 U tom pogledu valja istaknuti da sud koji je uputio zahtjev smatra da se, na temelju članka 385¹. stavaka 1. i 3. Građanskog zakonika, ugovorne odredbe ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku koje se odnose na indeksaciju iznosa kredita kao i odredbe koje se odnose na pravila određivanja tečaja odnose na glavni predmet ugovora u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13. Usto, prema mišljenju tog suda, samo različiti elementi odredaba o mehanizmu indeksacije koji se odnose na bankovnu maržu nisu bili jasno i razumljivo sastavljeni. Stoga je iz toga zaključio da drugi elementi odredaba o mehanizmu indeksacije nisu nepošteni.
- 37 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je u postupku iz članka 267. UFEU-a, koji se zasniva na jasnom razgraničenju funkcija nacionalnih sudova i Suda, nacionalni sud jedini ovlašten utvrditi i ocijeniti činjenice iz glavnog postupka te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo (presuda od 9. srpnja 2020., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Soci t  G n rale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, t. 46.).
- 38 Stoga je Sud vezan utvrđenjem i ocjenom činjenica suda koji je uputio zahtjev tako da ih osobe I. W. i R. W. ne mogu dovesti u pitanje u okviru ovog zahtjeva za prethodnu odluku.
- 39 Usto, za pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati vrijedi presumpcija relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja (presuda od 19. rujna 2019., Lovasné Tóth, C-34/18, EU:C:2019:764, t. 40. i navedena sudska praksa).
- 40 Budući da je u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev definirao pravni i činjenični okvir koji omogućuje Sudu da odgovori na prvo postavljeno pitanje i da nije na Sudu da provjerava točnost tog okvira, valja utvrditi da je to pitanje dopušteno.
- 41 U tim okolnostima na prvo prethodno pitanje valja odgovoriti.

Meritum

- 42 Treba podsjetiti na to da, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, države članice utvrđuju da nepoštene odredbe u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nisu obvezujuće za potrošača (presuda od 9. srpnja 2020., Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 22. i navedena sudska praksa).
- 43 Na taj način, za ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom u načelu valja smatrati kao da nikada nije postojala, tako da ne može imati učinak u odnosu na potrošača (presuda od 9. srpnja 2020., Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 23. i navedena sudska praksa).

- 44 Posljedično, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, na nacionalnom je sudu da izuzme iz primjene nepoštenih odredbe kako one ne bi imale obvezujuće učinke na potrošača, osim ako se potrošač tomu protivi (presude od 9. srpnja 2020., *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 24. i navedena sudska praksa i od 25. studenoga 2020., *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, t. 29.).
- 45 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ugovorna izmjena prvotnih odredaba o indeksaciji putem dodatka omogućila je otklanjanje nedostatka koji je na njih utjecao te je ponovno uspostavila ravnotežu između obveza i prava prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača. Stoga odredbe o indeksaciji u svojoj izvornoj verziji više nisu obvezivale stranke ugovora o kreditu od trenutka potpisivanja dodatka.
- 46 U tom kontekstu valja istaknuti da pravo na djelotvornu zaštitu potrošača podrazumijeva i njegovu mogućnost da odustane od ostvarenja svojih prava tako da se, ako je to slučaj, mora uzeti u obzir volja potrošača kada on, svjestan neobvezujuće naravi nepoštenog uvjeta, ipak izjavi da se protivi njegovu isključenju, čime daje slobodan i informiran pristanak na odredbu o kojoj je riječ (presuda od 9. srpnja 2020., *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 25.).
- 47 Naime, Direktiva 93/13 ne ide tako daleko da sustav zaštite protiv korištenja prodavatelja robe ili pružatelja usluga nepoštenih odredaba koji je uspostavila u korist potrošača čini obvezatnim. Posljedično, kada potrošač preferira da se ne pozove na taj sustav zaštite, on se ne primjenjuje (presuda od 9. srpnja 2020., *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 48 Analogno navedenom, potrošač se može odreći isticanja nepoštenosti odredbe u okviru ugovora o obnovi obveze kojim se odriče učinaka do kojih bi dovelo proglašavanje te odredbe nepoštenom, pod uvjetom da je to odricanje rezultat slobodnog i informiranog pristanka (presuda od 9. srpnja 2020., *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 28.)
- 49 Iz prethodno navedenog proizlazi da sustav predviđen Direktivom 93/13 ne može spriječiti stranke ugovora da otklone nepoštenost odredbe koju on sadržava na način da je ugovorno izmjene, pod uvjetom da, s jedne strane, potrošačevo odricanje od pozivanja na nepoštenost proizlazi iz njegova slobodnog i informiranog pristanka i, s druge strane, nova odredba o izmjeni sama nije nepoštena, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.
- 50 Ako bi sud koji je uputio zahtjev smatrao da u ovom slučaju potrošači nisu bili svjesni pravnih posljedica koje za njih proizlaze iz takvog odricanja, valja podsjetiti, kao što je to istaknuto u točki 43. ove presude, da se za ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom u načelu treba smatrati kao da nikada nije postojala, tako da ona ne može imati učinak u odnosu na potrošača, s posljedicom ponovne uspostave pravne i činjenične situacije u kojoj bi se potrošač nalazio kada navedena odredba ne bi postojala (presuda od 14. ožujka 2019., *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 41. i navedena sudska praksa).
- 51 Naime, obveza nacionalnog suda da izuzme iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu kojom se nalaže plaćanje iznosa za koje se ispostavilo da je neosnovano u načelu ima odgovarajući restitucijski učinak u odnosu na te iznose (presuda od 21. prosinca 2016., *Gutiérrez Naranjo i dr.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 62.).
- 52 Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da ponovno uspostavi situaciju koju bi imale osobe I. W. i R. W. bez prvotne odredbe za koju je utvrdio da je nepoštena.
- 53 Što se tiče utjecaja utvrđenja nepoštenosti ugovornih odredaba na valjanost predmetnog ugovora, najprije valja naglasiti da, u skladu s člankom 6. stavkom 1. *in fine* Direktive 93/13, „ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba”.

- 54 Nadalje, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, Direktivom 93/13 zahtijeva se da nacionalni sud izuzme od primjene odredbu koja je proglašena nepoštenom, a ne druge odredbe za koje nije utvrđeno da su nepoštena. Naime, cilj koji se nastoji ostvariti tom direktivom jest zaštita potrošača i uspostavljanje ravnoteže između stranaka izuzimajući od primjene odredbe koje se smatra nepoštenima, a održavajući, u načelu, valjanost drugih odredaba predmetnog ugovora (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 75.).
- 55 U tom pogledu cilj koji zakonodavac Unije nastoji postići u okviru navedene direktive nije poništiti sve ugovore koji sadržavaju nepoštena odredbe (presuda od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, t. 31.).
- 56 Naposljetku, što se tiče kriterija koji omogućavaju da se ocijeni može li se ugovor stvarno održati na snazi bez nepoštenih odredaba, valja istaknuti da tekst članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 i zahtjevi u pogledu pravne sigurnosti gospodarskih aktivnosti idu u korist objektivnog pristupa prilikom tumačenja te odredbe, tako da se situacija jedne od ugovornih strana ne može smatrati odlučujućim kriterijem kojim se uređuje buduća sudbina ugovora (presuda od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, t. 32.).
- 57 Stoga se prilikom ocjene može li ugovor koji sadržava jednu ili više nepoštenih odredaba nastaviti vrijediti bez navedenih odredaba sud pred kojim se vodi postupak ne može temeljiti samo na tome je li poništenje navedenog ugovora u cijelosti eventualno povoljno za potrošača (presuda od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, t. 33.).
- 58 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev smatra da su sklapanjem dodatka ugovorne strane isključile nedostatak koji je utjecao na prvotne nepoštena odredbe i ponovno uspostavile ravnotežu između obveza i prava tih stranaka koji proizlaze iz ugovora.
- 59 Stoga je u potpunosti udovoljeno ciljevima Direktive 93/13, kako su navedeni u točki 54. ove presude, kada se ponovno uspostavi pravna i činjenična situacija u kojoj bi se potrošač nalazio da nema nepoštena odredbe i ako su stranke sklapanjem dodatka uklonile nedostatak koji je utjecao na ugovor, pod uvjetom da je prilikom tog sklapanja taj potrošač bio svjestan neobvezujuće naravi te odredbe i posljedica koje iz nje proizlaze.
- 60 Prema tome, iz članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 ne proizlazi da bi, u situaciji u kojoj potrošačevo odricanje od pozivanja na nepoštenost proizlazi iz njegova slobodnog i informiranog pristanka, utvrđenje nepoštenosti prvotnih odredaba predmetnog ugovora imalo za učinak poništenje ugovora kako je izmijenjen dodatkom, čak i ako bi, s jedne strane, uklanjanje tih odredaba dovelo do poništenja prvotno sklopljenog ugovora u cijelosti i, s druge strane, takva bi nevaljanost bila u korist potrošača.
- 61 S obzirom na prethodna razmatranja na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu da utvrdi nepoštenost odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, čak i ako su je te stranke ugovorno izmijenile. Takvo utvrđenje dovodi do ponovne uspostave situacije u kojoj bi se potrošač nalazio da nije postojala odredba čija je nepoštenost utvrđena, osim ako je potonji na temelju slobodnog i informiranog pristanka putem izmjene nepoštena odredbe odustao od takve ponovne uspostave, što je dužan provjeriti nacionalni sud. Međutim, iz te odredbe ne proizlazi da bi utvrđenje nepoštenosti prvotne odredbe u načelu imalo za posljedicu poništenje ugovora s obzirom na to da je izmjena te odredbe omogućila ponovno uspostavljanje ravnoteže između obveza i prava tih stranaka koji proizlaze iz ugovora kao i uklanjanje nedostatka koji je sadržavao.

Drugo i treće pitanje

- 62 Svojim drugim i trećim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da im se protivi to da nacionalni sud ukloni samo nepošteni element odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, osobito ako je odvrćući cilj te direktive osiguran nacionalnim zakonodavnim odredbama kojima se uređuje njezina uporaba.
- 63 Najprije valja istaknuti da osobe I. W. i R. W. dovode u pitanje dopuštenost trećeg pitanja s obzirom na to da tim pitanjem sud koji je uputio zahtjev od Suda traži tumačenje nacionalnog prava.
- 64 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 37. ove presude, u okviru postupka predviđenog člankom 267. UFEU-a, koji se temelji na jasnom razdvajanju funkcija između nacionalnih sudova i Suda, nacionalni sud jedini ovlašten utvrditi i ocijeniti činjenice glavnog postupka te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo. Stoga, budući da se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje prava Unije, Sud je načelno dužan donijeti odluku.
- 65 S obzirom na to da se treće pitanje odnosi na tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13, Sud je stoga nadležan o njemu odlučivati.
- 66 Važno je podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, nacionalni sud pred kojim se vodi postupak u vezi s nepoštenom ugovornom odredbom obavezan samo izuzeti od primjene takvu odredbu kako ona ne bi imala obvezujuće učinke na potrošača, a pritom u načelu nije ovlašten izmijeniti njezin sadržaj. Naime, taj ugovor mora nastaviti postojati, u načelu bez ikakve izmjene osim one koja proizlazi iz poništenja navedene odredbe, ako je takav kontinuitet ugovora pravno moguć prema pravilima nacionalnog prava (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 73.).
- 67 Stoga članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se toj odredbi protivi pravilo nacionalnog prava koje u slučaju kada nacionalni sud utvrdi ništetnost nepoštene odredbe u ugovoru sklopljenom između poslovnog subjekta i potrošača, tom sudu omogućuje dopunu tog ugovora uz izmjenu sadržaja te ugovorne odredbe (presuda od 26. ožujka 2019., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, t. 53.).
- 68 Stoga, kada bi nacionalni sud mogao izmijeniti sadržaj nepoštenih odredaba u takvom ugovoru, takva mogućnost mogla bi naštetiti ostvarenju dugoročnog cilja postavljenog člankom 7. Direktive 93/13. Naime, takva mogućnost pospješila bi gubitak preventivnog učinka prema poslovnim subjektima do kojeg inače dolazi jednostavnim izuzimanjem nepoštenih odredaba od primjene u odnosu na potrošača, s obzirom na to da bi poslovni subjekti ostali u napasti da koriste takve odredbe znajući da bi nacionalni sudac, čak i kada bi ih morao proglasiti ništetnima, mogao nadopuniti ugovor koliko je potrebno da se zaštiti interes tih poslovnih subjekata (presuda od 26. ožujka 2019., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, t. 54. i navedena sudska praksa).
- 69 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev navodi da uklanjanje elementa odredbe o indeksaciji hipotekarnog kredita o kojem je riječ u glavnom postupku koji se odnosi na bankovnu maržu ne dovodi ni do kakve praznine za koju je potrebna pozitivna intervencija s njegove strane. Međutim, ističe da to uklanjanje mijenja bit odredbe u izvornoj verziji.
- 70 Međutim, Sud je presudio da se odredbama Direktive 93/13 protivi to da se nepoštena odredba djelomično održi na snazi, uklanjanjem elemenata koji je čine nepoštenom, kada bi takvo uklanjanje dovelo do revizije sadržaja takve odredbe utječući na njezinu bit (presuda od 26. ožujka 2019., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, t. 64.).

- 71 Samo ako je element odredbe o indeksaciji hipotekarnog kredita o kojem je riječ u glavnom postupku, koji se odnosi na maržu Banka BPH, bio ugovorna obveza različita od drugih ugovornih odredaba, koja može biti predmet pojedinačnog ispitivanja nepoštenosti, nacionalni sud bi ga mogao ukloniti.
- 72 Naime, Direktivom 93/13 zahtijeva se da nacionalni sud izuzme od primjene odredbu koja je proglašena nepoštenom, a ne druge odredbe za koje nije utvrđeno da su nepoštena jer se cilj koji se nastoji ostvariti tom direktivom sastoji od zaštite potrošača i uspostavljanja ravnoteže između stranaka izuzimajući od primjene odredbe koje se smatra nepoštenima, a održavajući, u načelu, valjanost drugih odredaba predmetnog ugovora (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 75.).
- 73 Tako je Sud presudio, kada je riječ o odredbama ugovora o kreditu koje se odnose na redovne i zatezne kamate, da poništenje odredbe ugovora o kreditu kojom je određena stopa zateznih kamata, zbog njezine nepoštenosti, ne može dovesti do poništenja odredbe tog ugovora kojom je određena stopa redovnih kamata, tim više što se te različite odredbe moraju jasno razlikovati (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 76.).
- 74 Ta se razmatranja primjenjuju neovisno o načinu na koji su sastavljene ugovorne odredbe o zateznim i redovnim kamatnim stopama. Konkretnije, ona se primjenjuju ne samo kada se zatezna kamatna stopa određuje neovisno o redovnoj kamatnoj stopi u zasebnoj odredbi nego i kada se ona određuje u obliku povećanja redovne kamatne stope za određeni broj postotnih bodova. Kada se u potonjem slučaju nepoštenost odredbe sastoji u tom povećanju, Direktivom 93/13 zahtijeva se samo poništenje navedenog povećanja (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 77.).
- 75 Osim toga, mogućnost koja se nacionalnom sudu iznimno priznaje da ukloni nepošteni element odredbe ugovora koji obvezuje prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača ne može biti dovedena u pitanje postojanjem nacionalnih odredaba koje, uređujući korištenje takve odredbe, jamče odvrćajući cilj te direktive, kako je naveden u točki 68. ove presude.
- 76 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da od donošenja Zakona od 29. srpnja 2011., do kojeg je došlo nakon sklapanja ugovora, i dodatka o kojem je riječ u glavnom postupku banke više ne mogu koristiti odredbe o indeksaciji u obliku poput onog predviđenog u okviru predmetnog slučaja. Na temelju odredaba tog zakona ugovor o kreditu izražen u stranoj valuti sada mora sadržavati informacije o metodama i datumima utvrđivanja tečaja na temelju kojeg se izračunavaju iznos kredita i mjesečne rate kao i pravila o konverziji valuta.
- 77 Sud je već presudio da iako članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 ne sprečava države članice da zakonom prekinu korištenje nepoštenih odredaba u ugovorima koje trgovci sklapaju s potrošačima, zakonodavac ipak mora u tom kontekstu poštovati zahtjeve koji proizlaze iz članka 6. stavka 1. iste direktive (presuda od 14. ožujka 2019., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 42.).
- 78 Naime, činjenica da su određene ugovorne odredbe putem nacionalnog zakona bile proglašene nepoštenima i ništavima te zamijenjene novim odredbama ne može imati za učinak smanjenje zaštite zajamčene potrošačima, kako je navedeno u točki 54. ove presude (vidjeti po analogiji presudu od 14. ožujka 2019., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 43.).
- 79 U tim okolnostima, donošenje od strane zakonodavca odredaba koje ograničavaju korištenje ugovorne odredbe i pridonose osiguravanju odvrćajućeg učinka iz Direktive 93/13 u pogledu ponašanja prodavatelja robe ili pružatelja usluga ne dovodi u pitanje prava koja ta direktiva priznaje potrošaču.
- 80 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo i treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se, s jedne strane, ne protivi to da nacionalni sud ukloni samo nepošteni element odredbe ugovora sklopljenog između

prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kada je odvrćajući cilj iz te direktive osiguran nacionalnim zakonodavnim odredbama kojima se uređuje njezina upotreba, pod uvjetom da se taj element sastoji od zasebne ugovorne obveze koja može biti predmet pojedinačnog ispitivanja njezina nepoštenog karaktera. S druge strane, tim se odredbama protivi to da sud koji je uputio zahtjev ukloni samo nepošteni element odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kada bi takvo uklanjanje dovelo do revizije sadržaja navedene odredbe utječući na njezinu bit, što je na tom sudu da provjeri.

Četvrto pitanje

- 81 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da poništenje ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača zbog utvrđenja nepoštenosti odredbe tog ugovora čini sankciju predviđenu tom direktivom koja proizlazi iz sudske odluke donesene na izričit zahtjev potrošača i koja dovodi do nastanka prava potrošača na povrat iznosa koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga nepravilno primio ili ona nastaje na temelju prava, neovisno o volji navedenog potrošača.
- 82 U tom pogledu valja podsjetiti na to da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 određuje da države članice moraju odrediti da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača te da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti vrijediti i bez tih nepoštenih odredaba.
- 83 Stoga cilj te odredbe, a osobito drugog dijela njezine rečenice, nije dovesti do utvrđivanja ništetnosti svih ugovora s nepoštenim odredbama, već zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza ugovornih stranaka stvarnom ravnotežom kojom se ponovno uspostavlja jednakost između potonjih, pri čemu se precizira da se predmetni ugovor mora, u načelu, održati bez ikakve izmjene osim one koja proizlazi iz uklanjanja nepoštenih odredaba. Pod uvjetom da je posljednji uvjet ispunjen, predmetni ugovor može, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, biti održan na snazi ako je, u skladu s odredbama nacionalnog prava, takav kontinuitet ugovora pravno moguć, što valja provjeriti na temelju objektivnog pristupa (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 39. i navedena sudska praksa).
- 84 Iz navedenoga slijedi da članak 6. stavak 1. drugi dio rečenice Direktive 93/13 sam ne utvrđuje kriterije koji uređuju mogućnost da ugovor nastavi postojati bez nepoštenih odredaba, već nacionalnom pravnom poretku prepušta njihovo utvrđivanje, u skladu s pravom Unije. Stoga je zadaća država članica putem svojeg nacionalnog prava definirati uvjete pod kojima se utvrđuje nepoštenost odredbe sadržane u ugovoru te nastaju konkretni pravni učinci tog utvrđenja. U svakom slučaju, takvo utvrđenje mora omogućavati ponovno uspostavljanje činjenične i pravne situacije u kojoj bi potrošač bio da ta nepoštena odredba nije postojala (presuda od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 66.).
- 85 Iz elemenata koji prethode proizlazi da se, prvo, ako nacionalni sud smatra da u skladu s relevantnim odredbama nacionalnog prava održavanje na snazi ugovora bez nepoštenih odredaba koje sadržava nije moguće, članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 u načelu ne protivi njegovo stavljanje izvan snage (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 43.).
- 86 Stoga poništenje ugovora za koji je utvrđena nepoštenost jedne od odredaba ne može predstavljati sankciju predviđenu Direktivom 93/13.
- 87 Uostalom, osobito kada je riječ o utvrđivanju zastarnih rokova, Sud je već utvrdio da je određivanje razumnih prekluzivnih rokova za pokretanje postupaka u interesu pravne sigurnosti u skladu s pravom Unije (presuda od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 69.).

- 88 Kao drugo, pitanje od kada poništenje ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku proizvodi svoje učinke isključivo ovisi o nacionalnom pravu, pod uvjetom da se osigura zaštita koja je potrošačima zajamčena odredbama Direktive 93/13.
- 89 Kao treće, poništenje ugovora u glavnom predmetu ne može ovisiti o izričitom zahtjevu potrošača u tom smislu, nego je obuhvaćeno objektivnom primjenom od strane nacionalnog suda kriterija utvrđenih na temelju nacionalnog prava.
- 90 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da posljedice sudskog utvrđenja postojanja nepoštenih odredbi u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača potpadaju pod odredbe nacionalnog prava, pri čemu nacionalni sud mora po službenoj dužnosti ocijeniti pitanje kontinuiteta takvog ugovora u skladu s objektivnim pristupom na temelju tih odredaba.

Peto pitanje

- 91 Svojim petim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), tumačiti na način da je na nacionalnom sudu, koji utvrđuje nepoštenost odredbe ugovora koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem, da potonjeg obavijesti o pravnim posljedicama koje može proizvesti poništenje takvog ugovora, neovisno o činjenici zastupa li potrošača profesionalni punomoćnik.
- 92 U tom pogledu iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je na nacionalnom sudu koji je utvrdio nepoštenost odredbe i koji iz toga mora izvesti pravne zaključke da poštuje zahtjeve djelotvorne sudske zaštite prava koja stranke imaju na temelju prava Unije, kako je zajamčeno člankom 47. Povelje. Među tim zahtjevima nalazi se načelo kontradiktornosti koje je dio prava obrane i koje se nameće sudu osobito kada odlučuje o sporu na temelju razloga utvrđenog po službenoj dužnosti (presuda od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 29. i navedena sudska praksa).
- 93 Osim toga, Sud je presudio da, ako nacionalni sud koji je na temelju činjeničnih i pravnih elemenata kojima raspolaže utvrdio da je odredba obuhvaćena područjem primjene Direktive 93/13 utvrdi da je ta odredba nepoštena, on je načelno dužan o tome obavijestiti stranke u sporu i pozvati ih da o tome raspravljaju na način kako je to predviđeno nacionalnim postupovnim pravilima (presuda od 21. veljače 2013., Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 31.).
- 94 Stoga, ako se navedeni sustav zaštite protiv nepoštenih odredaba ne primjenjuje ako se potrošač tome protivi, taj potrošač mora *a fortiori* imati pravo protiviti se tome da bude, na temelju tog sustava, zaštićen od štetnih posljedica do kojih dovodi poništenje cjelokupnog ugovora kada se ne želi pozivati na tu zaštitu (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C 260/18, EU:C:2019:819, t. 55.).
- 95 U tom kontekstu, potrošač može, nakon što ga je nacionalni sud o tome podučio, ne isticati nepoštenost i neobvezujuću narav odredbe, čime daje slobodan i informiran pristanak na predmetnu odredbu (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 66.).
- 96 Iz prethodno navedenog proizlazi da su informacije kojima nacionalni sud može raspolagati na temelju nacionalnih postupovnih pravila time važnije jer potrošaču omogućuju da odluči želi li odustati od zaštite koja mu je zajamčena u skladu s Direktivom 93/13.

- 97 Međutim, kako bi potrošač mogao dati svoju slobodnu i informiranu suglasnost, na nacionalnom je sudu da u okviru nacionalnih postupovnih pravila i s obzirom na načelo pravičnosti u građanskim postupcima strankama na objektivan i precizan način navede pravne posljedice do kojih može doći zbog uklanjanja nepoštene odredbe, i to neovisno o tome je li ih zastupao profesionalni punomoćnik ili ne.
- 98 Takva je informacija osobito važna kada neprimjena nepoštene odredbe može dovesti do poništenja cijelog ugovora, čime potrošača može izložiti restitucijskim zahtjevima, kao što to smatra sud koji je uputio zahtjev u glavnom postupku.
- 99 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na peto pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu koji utvrđuje nepoštenost odredbe ugovora koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem da potonjeg u okviru nacionalnih postupovnih pravila i nakon kontradiktorne rasprave obavijesti o pravnim posljedicama koje može proizvesti poništenje takvog ugovora, neovisno o činjenici zastupa li potrošača profesionalni punomoćnik.

Troškovi

- 100 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (sedmo vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 6. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu da utvrdi nepoštenost odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, čak i ako su je te stranke ugovorno izmijenile. Takvo utvrđenje dovodi do ponovne uspostave situacije u kojoj bi se potrošač nalazio da nije postojala odredba čija je nepoštenost utvrđena, osim ako je potonji na temelju slobodnog i informiranog pristanka putem izmjene nepoštene odredbe odustao od takve ponovne uspostave, što je dužan provjeriti nacionalni sud. Međutim, iz te odredbe ne proizlazi da bi utvrđenje nepoštenosti prvotne odredbe u načelu imalo za posljedicu poništenje ugovora s obzirom na to da je izmjena te odredbe omogućila ponovno uspostavljanje ravnoteže između obveza i prava tih stranaka koji proizlaze iz ugovora kao i uklanjanje nedostatka koji je sadržavao.**
- 2. Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se, s jedne strane, ne protivi to da nacionalni sud ukloni samo nepošteni element odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kada je odvrćući cilj iz te direktive osiguran nacionalnim zakonodavnim odredbama kojima se uređuje njezina upotreba, pod uvjetom da se taj element sastoji od zasebne ugovorne obveze koja bi mogla biti predmet pojedinačnog ispitivanja njezina nepoštenog karaktera. S druge strane, tim se odredbama protivi to da sud koji je uputio zahtjev ukloni samo nepošteni element odredbe ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kada bi takvo uklanjanje dovelo do revizije sadržaja navedene odredbe utječući na njezinu bit, što je na tom sudu da provjeri.**
- 3. Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da posljedice sudskog utvrđenja postojanja nepoštene odredbe u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača potpadaju pod odredbe nacionalnog prava, pri čemu nacionalni sud mora po službenoj dužnosti ocijeniti pitanje kontinuiteta takvog ugovora u skladu s objektivnim pristupom na temelju tih odredaba.**

4. Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu koji utvrđuje nepoštenost odredbe ugovora koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem da potonjeg u okviru nacionalnih postupovnih pravila i nakon kontradiktorne rasprave obavijesti o pravnim posljedicama koje može proizvesti poništenje takvog ugovora, neovisno o činjenici zastupa li potrošača profesionalni punomoćnik.

Potpisi